

59960

CASA COALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICA
№ 4556

PRINCIPIILE EDUCAȚIEI MODERNE

ȘI

FUNȚIUNEA „SEMINARELOR PEDAGOGICE UNIVERSITARE“

647

BUCUREȘTI

MINERVA, Inst. de arte gra-
fice și editură. B-d Academiei
No. 3.— Str. Edgar Quinet No. 4

1907

I. 5169.

4556

I. GĂVĂNESCU

59960

Dre

PRINCIPIILE EDUCAȚIEI MODERNE

ȘI

FUNȚIUNEA „SEMINARELOR PEDAGOGICE UNIVERSITARE“

364117

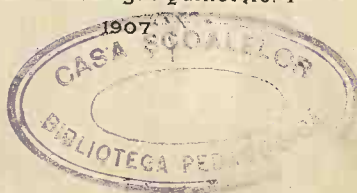
258366

BUCUREȘTI

MINERVA, Inst. de arte gra-
fice și editură, B-d Academiei
No. 3.— Str. Edgar Quinet No. 4

I. 5169.

PRINCIPIILE EDUCAȚIEI MODERNE

ȘI

Funcțiunea „Seminarelor pedagogice universitare“¹⁾

Domnilor Miniștri și Inalt Prea Sfinte.

Instituțiile, când sunt părți vii din organismul social, răspund unei trebuințe, au un viitor și, de ordinar, un trecut. Deși nouă, instituția seminarului pedagogic îndeplinește și această condiție din urmă: are un trecut. Scurt, negreșit, dar cu atât mai întinsă este calea deschisă înaintea ei, cu atât mai mare îi este viitorul.

Și cărei trebuințe răspunde? Ce scop social servește?

La alte instituții nici nu se mai pune azi această întrebare. Nimeni nu se mai întreabă: cărei trebuințe răspund bunioară școlile de medicină, ori școlile de arte și meserii.

Viața omenească e sfântă. Pentru susținerea ei, în timpuri de primejdie, trebuie să intervină cunoscătorul legilor vieții: medicul. Deci, trebuința medicinei, ca funcțiune în serviciul instinctului de conservare, și trebuința școlii de medicină, ca instituție cu funcțiuni sociale.

Frumosul se arată tuturor sufletelor; mai limpede și mai întreg

¹⁾ Discurs ținut cu ocazia inaugurării noului local al «Seminarului pedagogic universitar din Iași» în ziua de 16 Noembrie 1906, în prezența d-lor miniștri de Instrucție, M. Vlădescu și de Justiție, D. Greceanu, și a I. P. S. Mitropolitul Moldovei.

însă artistului. Și artist se chiamă acela care posedă darul și putința de a-și manifesta emoția frumosului, așa ca să devină comunicativă. Deși talentul este înăscut, nimeni nu-și mai pune întrebarea azi : la ce folosesc școlile de artă ? La ce servesc școlile unde se învață tehnica picturii, a muzicii, a sculpturii, arhitecturii ? Toți au înțeles, că talentul înăscut nu e de ajuns ; că artistul, în năzuința sa de a întrupa frumosul în forme, culori, sonori, întimpină rezistențe, cu cari trebuie să lupte, pe cari trebuie să știe — să învețe — a le învinge.

Alții înaintea lui s'au isbit de ele. Unele căi și mijloace pentru izbânda artistică s'au găsit și fixat. Învațarea lor de mai înainte, orientarea în tradiția tehnică, spre a înlătura încercările zadarnice, iată nevoia culturală, căreia răspunde școala preparatoare de artiști.

Ceia ce este în adevăr de mirare pentru înțelegerea culturii omenesti, e că nu s'a văzut tot așa de timpuriu trebuința formării unor artiști mai însemnați și mai necesari decât pictorii, sculptorii, arhitecții ori muzicanții. Când a fost vorba de artistul care scoate din bolovanul de piatră chipul unei ființe omenesti, s'a înțeles că dibăcia mânei care cioplește și modelează materia, trebuie călăuzită în primele ei lovituri. Altfel, în loc de chipuri omenesti, pot ieși monștri ; materialul se strică și se perde timp, iar timpul costă, și nu costă numai bani, costă ceva mai de seamă : costă ceasuri de propășire. Dar în educație nu e vorba de materie. Stricăciunea nu se vede imediat. Nu se lovește cu ciocanul în piatră ; se sculpează sufletul. Și sufletul nu se vede. Defectele firești sunt mai anevoie de descoperit, defectele croite de daltă stângace a educatorului sunt și mai ascunse : ele stau latent, în starea de germen ; și abia târziu, după ani dela ieșirea din atelierul educațional, se ivesc, și atunci artistul nu mai e de față să-și corecteze opera.

Adevărul acesta, odată simțit, a făcut să se ridice vălul. Și s'a văzut că, în formarea educatorilor, e în joc conservarea morală a omenirii. De atunci, țările ursite să-și așeze viața culturală pe temelii trainice și să se urce sus pe scara evoluției omenesti, s'au grăbit să-și creeze instituții pentru prepararea educatorilor.

Trebuința, odată adusă la conștiință, a dat naștere organului necesar pentru satisfacerea ei.

Și noi ne-am supus acestei legi de biologie socială. Ne-am îngrijit mai întâiu de formarea educatorilor poporului: s'au creat școlile normale de învățători și institutori. Pela 1899 apărură Seminarele pedagogice universitare, pentru pregătirea profesorilor de gimnazii și licee.

În timpul celor șapte ani de viață, experiența ne-a învățat multe. Avem deja un trecut, și acest trecut, oricât de scurt, ne ajută să înțelegem ceea-ce suntem — ceea-ce vedeți azi.

Si, ca să plecăm dela cea-ce isbește mai întâiu privirile, dela înfățișarea acestui local, pentru inaugurarea și sfințirea căruia ne-am adunat azi — numai cine cunoaște starea de mai înainte, poate înțelege și aprecia momentul de față. Nimeni nu-și poate face o idee de ce însemnează pentru noi existența acestui local, așa modest cum este, dacă n'a avut ocazia să vadă ce era înainte.

În locul acestei săli, unde s'au înălțat către Dumnezeu rugămintele credinței, în prezența căpeteniei înaltului cler și în prezența a doi sfetnici ai tronului, tânjiau sinistru niște frumoase ruine ce-ți duceau sufletul către superstițiile populare, manifestate de altfel prin spaima născocitoare a oamenilor de serviciu. Cu drept cuvânt se puteau lua drept locașul stafilor.

Alătura, unde s'a construit o sală de bibliotecă și de lectură pentru elevi, studenți și profesori, se găsia o mizerabilă sandrama de magazie ruinată și afumată, unde-ți părea rău că ești nevoit să arunci chiar o scândură de bancă ruptă, ca să se păstreze până la timpuri mai prielnice reparației mobilierului.

Mai departe, avem sala destinată lucrului manual, dela modelaj, până la lucrările de atelier de orice fel: cartonaj, sculptură în lemn, broșat și legat, etc. Înainte, vedeai acolo, de departe dela poartă, un șir de încăperi smerite. Ce zic? Mai mult decât smerite: umilitoare pentru o instituție culturală creată de stat și în care statul și țara își pune atâtea speranțe. Acolo instalasem un atelier de legătorie, unde veniau elevii clasei de aplicație ca să învețe să-și broșeze caetele, să-și coasă și lege cărțile. Unii din ei, cu mai puțină dispoziție la învățătură, cu mai multă la lucrări profesionale, au rămas în atelier; și azi, împreună cu maestrul lor, alcătuiesc singurul atelier românesc de legătorie de cărți din a doua capitală a țării.

Iată ce a fost aici înainte. Ceea-ce n'a fost deloc, e și mai mult! Clădirea din față, cu totul nouă, e corpul școlii de aplicație, compusă din două clase.

Și aci e punctul mai important al micului istoric ce schițez.

Lipsurile acestei instituțiuni însemnate, în timpul celor șapte ani de existență, au fost din cele mai greu de suportat pentru o școală, *menită a servi de model celorlalte*. Nu-i lipsia numai ceea-ce vedeți că abia azi poate să aibă: îi lipsiau din mijloacele indispensabile spre a-și îndeplini menirea. A funcționat până acum în urmă numai cu a singură clasă la școala de aplicație. Asta însemnează, că, pentru practica pedagogică a studenților, nu se oferia putința de a se face didactică aplicată în toate ramurile învățământului secundar. Studenții dela diferitele secții ale facultăților de litere și științe nu găseau, în singura clasă a școlii de aplicație, prilejul d'a se exercita prealabil în metoda de propunere a specialităților lor deosebite. Nevoia, cel puțin a încă unei clase mai mult la școala de aplicație era evidentă și demonstrarea necesității ei aproape superfluă.

Nu credința că complectarea seminarului acesta universitar era inutilă a făcut să se întârzieze atâta satisfacerea cererilor noastre îndelung și des repetate. Convingerea despre folosul unei școli de aplicație, cât de complectă, pe-lângă o instituție de pregătire pedagogică teoretică și practică, exista; și dovada existenței ei o da creșterea treptată, până la patru clase, a școlii similare dela Seminarul pedagogic al Universității din București.

Dar împrejurările economice grele prin care a trecut țara s'au resfrânt dureros asupra noastră și au motivat pornirea nejustificată și nejustificabilă de parcimonie *excepțională* față de cerințele organice ale vieții culturale din această parte a regatului român.

Nu este locul să accentuez mai mult asupra acestor împrejurări și porniri, aci și acum, în această zi de înălțare a sufletului, când sărbătorim momentul izbândeii noastre a tuturor, câți am luptat și suntem hotărâți să ne jertfim liniștea toată pentru idealurile culturale ursite bătrâneii foste capitale a Moldovei.

Acum avem o clasă de aplicație mai mult; avem un local, în care poți intra fără să te simți umilit. E puțin, și e neînchipuit de mult. Două clase nu e tot ce trebuie; încăperile de față nu

sunt croite pe de-a întregul din concepția scopului și nevoilor instituției. Dar o singură clasă era o veșnică frământare chinuitoare a bunei noastre voințe și a energiilor noastre în lupta cu greutatea istovitoare și uneori cu imposibilități absolute.

Muncea noastră i se dă azi instrumentul de lucru. Și localul, dacă nu e palat măreț, înadins turnat pe măsura și proporțiile sufletești ale scopurilor și aspirațiilor noastre, cel puțin suntem scăpați de coșmarul ce ne apăsa, când ne vedeam zilnic umiliți de înfățișarea unor dărâmături nedemne de o instituție a Statului, nedemne de fala culturii și de nobila mândrie a Iașului.

Și de aceia sunt fericit că, d-nul ministru al instrucției fiind de față, mă pot folosi de prilejul acestei solemnități, ca să-i mulțumesc de binevoitoarea atenție ce a dat situației și nevoilor seminarului nostru pedagogic. Îi mulțumesc în numele corpului profesoral al acestei instituții, care se vede pus în poziție de a munci mai cu spor pentru îndeplinirea sarcinii ce și-au luat cu drag; îi mulțumesc în numele viitorilor educatori, a studenților universitari, cari frecventează azi și vor frecuenta mâine seminarul pedagogic, ca asistenți și practicanți, spre a lua pilde și a se întări în practica normelor didactice și educative. Îi mulțumesc în numele tuturor aceluia cari văd cu ochi buni orce pas înainte făcut de instituțiile țării și în deosebi de ale vechiului centru cultural ieșan.

Da, Universitatea din Iași, în primul loc, vă va fi recunoscătoare, domnule ministru, că în afară de ce ați săvârșit pentru ea direct, prin crearea de catedre și alte îmbunătățiri, i-ați ridicat și indirect prestigiul, dând celor două Facultăți de științe și litere, prin întărirea seminarului lor pedagogic, siguranța îndeplinirii mai complete a părții practice din menirea lor, care este: înzestrarea învățământului secundar cu forțe intelectuale destoinice, eșite din pepiniera lor științifică.

Inalt Prea Sfinte, Domnilor Miniștri.

La inaugurări de localuri, destinate unor instituții publice de stat, festivitățile oficiale și solemnitatea serbărilor nu ar fi explicabilă, dacă ar avea de scop numai de a se constata și prezenta lucrarea materială a clădirii, orcât de măreață ar fi. În

cazul de față, modestia împrejurărilor ar motiva și mai puțin osteneala d-voastră și a atâtor personalități marcante ale învățământului și culturii — a atâtor profesori de lice, gimnazii și seminarii cu directorii lor, a atâtor profesori universitari cu decanii și cu rectorul universității în frunte — dacă n'ar fi să se vază aici și altceva mai de seamă decât simpla clădire restaurată și mărită a seminarului pedagogic.

Ceiace se caută, în astfel de ocazii, este înfățișarea puterii ideale, care și-a găsit întruparea fizică într'o instituție concretă. Ce gândim și ce vrem, aspirațiile și tendințele ce stau la temelie instituției, ca însăși cauza ei genetică și ca rost social al ființii sale, iată ce vă interesează desigur pe toți, câți ne-ați făcut onoarea să veniți azi, ca să dați inaugurării acestui local toată solemnitatea cuvenită.

Mă simt dator să vă prezint, în trăsături cât s'o putea mai repezi, aceste idei și tendințe, să vă arăt ce gândim, ce voim și ce îndeplinim, noi cei cari alcătuim, în lucrare armonică și unitară, viața acestei instituții.

Nu fac aci o conferință sau disertație, nici prelegere universitară. Nu vorbesc în pură teorie științifică abstractă. Expun directivele practice ale activității unei instituții sociale.

În pură teorie abstractă, ideile pot fi juste sau nu, fără urmări imediate bune sau rele pentru viața colectivă. Ideile însă cari se coboară din regiunea liniștită și adesea indiferentă a abstracției și intră în sfera mișcărilor ce constituiesc viața concretă de azi și de mâine și de toate zilele, a alcătuirilor omenești, au drept la atenția serioasă și încordată a cărmuitorilor și au datoria să-și prezinte titlurile, în virtutea cărora aspiră să joace rolul de forțe naturale în îndrumarea evoluției sociale. Căci ele nu sunt simple idei contemplative ale adevărului, ci puteri practice, coborâte în arena luptelor pământești, ca să dea forme noi vieții colective.

Cum se concepe educația, în scopul și mijloacele ei, la această instituție creată cu menirea de a forma pe educatorii straturitor conducătoare ale poporului?

Nu e ceva nou, nici de mare însemnătate teoretică azi, a spune că rolul școlii nu stă în grămădirea de cunoștințe. E o banalitate pentru știința pedagogiei și pentru o instituție peda-

gogică. Și n'o spun ca să caracterizez, în mod negativ și limitativ, direcția activității noastre.

Poate că pentru practica obișnuită a școalelor noastre, încă nu este nefolositor și superfluu a aminti, din când în când și pe alocurea, această banalitate teoretică: cunoștințele nu formează în ele însele scopul funcțiunii școlare; ele pot fi considerate și prețuite însă ca mijloace pentru exercitarea, dezvoltarea și formarea puterii de a cunoaște: pentru formarea inteligenței.

Suntem de acord deci, în astă privință, cu adepții culturii formale a spiritului: a da forțe mintale, nu material brut de fapte și cunoștințe — iată concepția justă a învățământului.

Nu ne mulțumim însă numai cu atât. A dezvolta inteligența, orcât ar fi mai rațional aceasta decât a grămădi numai cunoștințe, nu ni se pare ținta cea mai înaltă. Nu ni se pare, mai întâiu de toate, ținta complectă a educației.

Din capul locului, instituția noastră a depășit marginea intelectualismului.

Deși am luat în programul activității noastre mijloacele menite a da puterilor de cunoaștere elasticitatea și spontaneitatea funcțiunii lor naturale, prin *modul* de comunicare a cunoștințelor, sau mai corect prin modul de *căutare* a adevărului de către chiar mintea elevilor: prin euristică și intuiție, prin colaborare spirituală a clasei și stabilirea de legături trainice între diferitele ramuri de cunoștințe, prin coordonarea și corelația lor intelectuală — totuși am admis dela început că e ceva mai mult, și așa putea zice mai de seamă, în om decât inteligența, și că este o concepție și o lucrare unilaterală a te mărgini numai la preocupările și mijloacele menite a exercita și organiza inteligența.

Negreșit, e mare omul prin cugetare. Spiritul cucerește și stăpânește lumea. Atât putem, cât cunoaștem. În sistemul gândirilor noastre se oglindește sistemul naturei lucrurilor. Inteligența aruncă în univers lumina și ordinea legilor sale. Mândria civilizației își pune temelii pe strălucirea mereu crescătoare a minții.

Totuși, ce ar fi viața și lumea văzută numai prin rețea prismă a inteligenței? Presupunând că s'ar cunoaște din fir până 'n ață tot țesutul de fapte și legi al universului, ce goală, ce pustie și neisprăvită ar fi existența care ar fi condamnată numai a ști, numai a constata *cece este!*

O funcțiune nouă, care încălzește viața și dă lumii un înțeles, vine să completeze rostul sufletului cunoscător.

Cele ce știm și cunoaștem, cele ce există, ne impresionează, vin înaintea noastră ca tovarăși buni de drum și ca aliați, or se pun deacurmezișul în calea aspirațiilor noastre; ne plac, or ne fac durere: deșteaptă în noi sentimente, cari le apretiază. Le numim bune, rele, frumoase, urite. Se revarsă astfel din noi asupra lumii subiectivitatea însușirilor și epitetelor morale, cari o îmbracă în haina idealurilor noastre. Universul nu mai rămâne un simplu automat, perfect străveziu pentru inteligența cunoscătoare, dar rece și indiferent pentru inimă, ci devine un laborator uriaș de fericire și entusiasm sau de coșmare deprimante. În trânsul, inima, afectivitatea noastră pune și vede tot ce o însufletește și o înalță, și tot ce o înspăimântă și o apasă. După felul de a simți al inimei omenești, lumea se face raiu, lumea se face iad.

Ce mare problemă dar pentru concepția morală a lumii și pentru statornicia fericirii omenești, să știi cum să dai inimei tonalitatea justă și normală a sensibilității!

Iată o sarcină mare pentru educație. Nu este aceasta oare cel puțin tot atât de însemnată ca și cultura minții?

Cultura inimei are însă o rațiune și mai omenească decât aceia pe care am spus-o. Nu e numai că înfrumusețează depărțările reci ale lumii obiective și le dă un înțeles și un farmec ideal, dar joacă rolul de căpetenie, un rol cauzal în constituirea lumii moral-sociale. Puterea de coesiune a unităților sociale, aceea ce constituie solidaritatea interhumană, aceia ce leagă pe om de om, în marea armonie sufletească ce numim patrie și omenire, unde își găsește izvorul, dacă nu în inimă, în unitatea de simțire, în simpatie și iubire? A socializa omul, adaptându-i sufletul la interesele superioare și la aspirațiile înalte ale totului etnic și uman care l'a produs, — iată sarcina mare a educației, sarcină delicată, urgentă și de vecinică actualitate.

Ne-am luat această sarcină din capul locului, și ne-am impus-o ca o datorie zilnică și ca însăși rațiunea de a fi, specială și caracteristică, a instituției noastre. În crezul nostru pedagogic, *cultura sentimentelor* a ocupat dela început locul central. În planurile de lecții ale fiecărui practicant se vede trecut aceia ce numim aici, în termen tehnic de școală: *preocuparea umanistă*.

adică preocuparea de a trezi, cu prilejul învățării cunoștințelor, anumite sentimente de bine, frumos, iubire de țară, iubire de oameni, sentimente de simpatie, de recunoștință, de admirație și respect pentru omul care a slujit patriei și omenirii, și pentru puterea supraomenească, din care s'a isvodit tot ce există sub ochii noștri sau în afară de raza vederii noastre, și prin care s'a arătat în lume geniul binelui și al ordinii, ce face posibilă evoluția universului pe calea fără sfârșit a perfecției și idealului.

Și dintre obiectele de studiu și de îndeletniciri, prevăzute în programele școlare, nu este unul care să nu dea educatorului prilejul de a trezi în suflet când unul când altul din sentimentele înalte, ce leagă armonic viața omului de viața largă a societății și de viața nemărginită a universului. Toate, chiar cele mai abstracte și aride, găsesc calea deschisă la inimă, dacă ne dăm osteneala s'o căutăm. Toate se pot astfel «umaniza», se pot pune în lumina vr'unuia din idealurile specific omenești, în lumina binelui, frumosului, divinului.

Adevărul acesta s'a documentat prin experiența statornică de ani de zile a Seminarului nostru pedagogic. În funcțiunea lui curentă ca și în actele consemnate în archiva trecutului său, stau de fapt probele posibilității practice ale unei procedări educative, care utilizează predarea cunoștințelor ca mijloc și pentru cultivarea inimei, nu numai pentru ascuțirea minții.

Și n'am făcut-o aceasta numai pentru demonstrarea practică a unei curioșități teoretice; am făcut-o pentru îndeplinirea unei credințe pedagogice.

Credem că datoria profesorului e departe de a se fi îndeplinit întreagă, când s'a redus numai la dezvoltarea inteligenței. A educa, nu a instrui este menirea lui, și a educa nu numai spiritul, ci și inima, trezind și cultivând în ea sentimentele înalte, prin toate mijloacele educației estetice, morale, religioase.

Iată un punct câștigat definitiv. Și totuși nu-l considerăm ca ultim element constitutiv al unei concepții complete despre educație. Faza didacticei umaniste a educației sentimentelor nu ni se pare cea mai înaltă, oricât de superioară ar fi comparată cu faza intelectualismului. Deși ne aflăm și lucrăm azi în plină fază *umanistă*, lucrăm în ea cu deplină și clară conști-

ntă că nu este ultima, că trebuie să tindem — și tindem — a trece peste ea mai departe și mai sus?

Și ce poate fi mai departe și mai sus?

Domnilor Miniștri și Inalt Prea Sfinte!

Mai departe și mai sus decât faza intelectualismului și sentimentalismului pedagogic, stă faza care coprinde în raza preocupărilor educaționale *cultivarea voinței*.

Omul nu este numai inteligență, spuneam, ci și sentiment; și acum adaug: nu este numai inteligență și sentiment, ci și voință. Și voința alcătuește esența lui. Oricât ar fi omul de măreț prin cugetare și de fericit prin sentiment, el este prin voință mai mult: este *om*.

Nu doar că primesc necondiționat ipoteza lui SCHOPENHAUER că din voință s'au derivat celelate facultăți. Știința psihologică de azi admite egala primitivitate a celor trei facultăți. Dar recunosc că voința își păstrează un fel de primat asupra celorlalte: ea dă direcția, dacă nu totdeauna chiar impulsia funcțiunii lor.

Nu e locul să lămuresc aci mai pe larg această concepție despre natura omenească. Este interesant să luăm numai notă de treapta la care ridică timpurile noi voința, în concepția despre viața și lume. Când SCHOPENHAUER pune în voință esența lumii și geniul unui SHAKESPEARE, GOETHE, IBSEN pune în ea esența omului, nu e aci oare un simpton de prea-mărirea ei în conștiința modernă? Și nu e natural ca și cugetarea pedagogică să nu o poată trece cu vederea în sistemul unei educații raționale? «Viața stă în acțiune» spunea SHAKESPEARE; și «La început a fost acțiunea», spunea GOETHE, prin gura lui Faust.

Acțiunea este caracteristica voinței. Acțiunea este însă și mijlocul specific de a exercita și desvolta voința. E falsă concepția lui HERBART că voința poți s'o cultivi prin idei. Prin idei nu poți cultiva decât puterea ce le elaborează: inteligența. Fără a tăgădui o oarecare influență reciprocă a facultăților, una asupra alteia, fără a tăgădui că una se resimte din modul de a fi al celorlalte, accentuez că fiecare facultate își are legile sale proprii de desvoltare. Pentru creșterea și formarea voinței mijlocul esențial este acțiunea.

Ce importă să se știe acum aici — *hic et nunc* — este: cum procedăm la îndeplinirea dezideratului nostru pedagogic? Prin ce satisfacem cerința fazei energetice sau voluntariste?

Prin puțin lucru, o spun mai înainte.

Aplicarea principiului nu mai atârnă aici de metodă, de procedarea didactică în predarea cunoștințelor, ca la aplicarea ideii humaniste; sau, dacă atârnă și aci de metodă, apoi metoda atârnă la rândul ei de multe: de întreaga organizare a învățământului, de programă, de local, de instalare, de orar, de atâtea mijloace și condiții materiale!

Căci principiul, în cuințesența lui, nu cere nici mai mult nici mai puțin, decât ceea ce de mult pretindea ROUSSEAU dela orice învățământ: cunoștințele să se dea ocazional, ca răspunsuri ale inteligenței la o cerere a voinței, ca mijloace de adaptare la o împrejurare concretă a vieții, deci ca mijloace de satisfacere a unei trebuințe reale.

Este evident, negreșit, că numai astfel se simte că a ști e a putea; numai astfel se vede că adevărul este o funcțiune în serviciul vieții; numai așa se înțelege acel *non scholae sed vitae discimus*; numai așa se stabilește legătura firească dintre învățatură și școală, deoparte, și între viață și lume, de altă.

De ordinar școlarul cel mai silitor învață de nevoie sau de «datorie», nu din impulsie internă, nu din trebuință sufletească. Învață pentru mica lui glorie de înaintare la clasificare, dacă nu de frica examenului și a repetenției. Și natural ar fi să învețe din sentimentul și convingerea că știința îi *trebuie* chiar atunci pentru viață, ca o forță, fie în lupta cu natura, fie în îndeplinirea unui rol de om în societate și în mediul cultural înconjurător.

Ce imensă schimbare în concepția despre școală și învățământ în această formulă pedagogică! Dar, în acelaș timp, ce pretenție exorbitantă față de organizarea lor actuală!

Unde, în ce școală, nu dela noi, dar din toată lumea, merge profesorul cu elevii în mijlocul naturii, sistematic și statornic, ca să-i pună în poziție de a cerceta legile ei și proprietățile corpurilor; din nevoia de a învinge o greutate, de a înlătura un incident ce se ridică în drumul trebuinței practice a vieții, în drumul aspirațiilor ei spre mai bine?

Unde sunt puși elevii, din sistem plănuit și chibzuit, în con-

tact direct cu ordinea morală a lumii sociale, ca să-i cunoască, din nevoia funcțiunii și adopțării lor la dânsa, legile și organizația în care vor trăi ca elemente constitutive și vor trebui să trăiască de sigur ca «cetățeni», conștienți de rolul lor, de limita drepturilor și datoriilor lor?

Nu cunosc decât o singură școală de felul acesta în Europa: a d-rului REDDIE în Anglia și tipul ei reprodus în Franța de d-l DEMOLINS, și câteva începuturi, cam în același spirit, în America.

Nu putem să le imităm! Ne uităm la ele cu admirație și râvnă. Ne stau înaintea ca un vis frumos, pe care îl vedem isvodindu-se aiurea, dar care fuge d'inaintea noastră, când ne încercăm să punem mâna pe dânsul.

Și totuși am spus că și noi ne încercăm să trecem în faza energetică a educației. Da. Inșă cu puțin lucru: atât cât permit mijloacele și condițiile materiale ale actualei organizații a învățământului; și atât cât trebuie, în aceste limite, ca să învederăm în concret spiritul unui principiu pedagogic.

Dar, atât cât am făcut și cât facem aici e perfect posibil și deci generalizabil, în forma și funcțiunea de azi a învățământului nostru.

Căci e de notat o prealabilă observație la tot ce am spus despre activitatea noastră. Căutăm să punem în aplicație principiile prin mijloace cari nu sunt ursite a rămânea apanajul exclusiv al condițiilor noastre speciale de lucru, ci pot fi adoptate de toate școlile secundare.

Un prim mijloc de îndeletnicire pentru activarea voinței și exteriorizarea ei sensibilă este *lucrul manual*; nu numai în atelierul legătoriei de cărți, unde elevii își coseau și broșau singuri caetele și cărțile, dar și într'un mic atelier pentru lucrarea lemnului, unde elevii își fac singuri liniile de întrebuințat la riglat caetele, și unele figuri geometrice, necesare la studiul acestei științe, apoi lucruri de cari au nevoie, precum gherghefuri pentru legătorie.

Nu ies opere de artă din mânilor lor — firește. Scopul nu e să facem din elevi niște meșteșugari, ci să le completăm educația generală, armonică.

Tot elevii au lucrat astfel, în mare parte, sub conducerea maestrului, grilajul despărțitor al curții de grădina școlii¹⁾.

Altădată s'a făcut sculptură în lemn, destul de frumoasă; mai în toți anii modelaj.

Alt mijloc: grădinăria. Fiecare elev și-a avut în toți anii brasa sa, de care s'a ocupat dela începutul primăverii până la sfârșitul anului școlar. Apoi: îngrijirea pomilor din grădina școlii. O fac toți cu dragoste și interes.

Cu unele serii: cultura gândacilor de mătase. E o plăcere. Și, totodată, o instrucție intuitivă și o aplicație vie a științelor naturale.

Permanent, școala arată, în grădina sa, vieța interesantă a mai multor stupi de albine, de rândul acesta a trei. Elevii sunt inițiați în apicultură, pe care doresc s'o și practice, și fac sericicultură.

În ce mă privește, luând parte cu ei la activitatea lor practică, interesul exuberant al vârstei pentru acțiune m'a răsplătit cu prisos. Din căldura comunicativă a sufletelor tinere, sincere și străvezii, sufletul iea totdeauna îndemn la lucru, energie nouă.

Acest spirit al practicității, al aplicației reale la viață, căutăm să-l întindem pe cât posibil în predarea tuturilor studiilor: în studiul chimiei ca și al matematicilor, în studiul științelor naturale, ca și al limbilor moderne.

Și urmărim prin asta un îndoit scop, ca în toate dispozițiile seminarului: realizarea unor principii noi de educație asupra elevilor claselor de aplicație; și generalizarea lor în învățământ, prin formarea viitorilor profesori în acest spirit.

Lucrările manuale, îndeletnicirile practice de tot felul, la cari asistă și ieau parte practicanții de toate specialitățile, alcătuiesc la un loc un fel de atmosferă favorabilă acelei culturi mai pozitive de care simte nevoie faza actuală de dezvoltare a țării noastre²⁾.

Căci credem că numai când o direcție culturală va fi înțe-

¹⁾ Cum îi arată una din fotografiile ce alcătuiesc tabloul depus la *Expoziția jubilară* din partea Seminarului pedagogic universitar din Iași.

²⁾ Rolul social al practicității studiilor în genere, și influența ei asupra spiritului public și educației naționale a fost arătat mai pe larg în *Cursul de Pedagogie*, la capitolul respectiv din *Didactică*.

leasă și privită simpatice de toți profesorii unei școli — în cazul de față, ai unei școli secundare — va rezulta din colaborarea lor armonică, din sugestiile lor concordante și repetate, acea forță socială a spiritului public, care împinge generațiile în masă compactă către cucerirea unor anumite idealuri timpore sau mai depărtate ale țării.

Punem temeiul hotărâtor, în succesul școlii, pe colaborarea conștientă armonică a profesorilor.

Și învederăm necesitatea și putința acestei colaborări într-o lucrare educativă, care de ordină se consideră ca sarcină specială a unui singur profesor sau maestru : în *educația fizică*.

Domnilor Miniștrii și Inalt Prea Sfinte.

Trebuința educației fizice pentru îndeplinirea educației complete nu se mai discută azi. La o instituție pedagogică de felul acesteia se consideră ca ceva de sine înțeles. Timpul ce s'ar pierde în demonstrarea ei, îl întrebuițăm în căutarea mijloacelor spre a o preface într-o realitate. Căci așa cum se practică, după condițiile și datele programelor, ea rămâne numai o indicație prețioasă și tot numai un deziderat.

Ce educație fizică se poate face generațiilor noastre cu o oră de gimnastică pe săptămână, care se reduce la și mai puțin, de fapt, pentru fiecare elev al unei clase ?

N'am avea un rezultat mai sigur dacă, în loc de relativ multă mișcare fizică odată, făcută la intervale depărtate, am da prilejul unor mișcări de o durată relativ scurtă, dar repetate la intervale mai apropiate ? Cauzele mici repetate des și cu plan, în mod statornic și sistematic, nu au efecte cel puțin tot așa de durabile ca și cauzele mari, ce lucrează deodată cu puteri covârșitoare ? Dacă întrebarea mai poate aștepta un răspuns în fenomenele lumii materiale, răspunsul este mai puțin îndoios când e vorba de lumea organică și în special de transformarea ei lentă, fără săritură sdruncinatoare, în direcția unui ideal, și anume când e vorba în deosebi de educație.

În sensul acesta am căutat soluția educației fizice și am găsit că ceiace ar trebui să facă maestrul de gimnastică singur, poate să facă mai bine ajutat de toți profesorii școalei, fără deosebire

de specialitate și lucrând toți după niște norme și după un plan anumit.

Astfel, toți profesorii și practicanții acestei instituții sunt colaboratori ai maestrului însărcinat din oficiu cu marea operă a educației fizice. Fiecare, după ora de clasă, care acum e mai scurtă, face pe elevi să-și întrebunțeze o parte din timpul pauzei în mișcări de ordine, comandate chiar de el sau de unul din elevi, sub supravegherea sa, după un program stabilit de mai înainte și chibzuit așa ca, după un timp oarecare, să se termine un ciclu complet de mișcări privitoare la dezvoltarea armonică a tuturor părților corpului.

Iată o procedare experimentată de ani de zile aici, și care s'ar putea generaliza.

Știm că unora le va face impresie ciudată. Cum se poate ca un profesor de obiecte «nobile», ca istoria, matematica, literatura, să se coboare a comanda elevilor «ridicarea brațelor» sau «lăsarea pe extremități»! Cum se poate ca istoricul, care are a face cu regi și împărați, cu treburi mari ale atâtor state, cu războaie și tractate între popoare; sau matematicul, care are capul plin de formule algebrice și de figuri geometrice, de probleme și teoreme interesante, să-și lase lumea lor frumoasă, distinsă și abstractă, ca să-și piarză timpul cu așa zisa educație fizică, de care statul i-a dispensat, dând-o pe seama unui biet «maistru»?..

Cunoaștem aceste impresii, din experiență. Sunt efectul unor prejudeții și neînțelegeri, destinate a dispărea treptat, și poate curând, din lumea școlară.

Profesorul este «educator»; și dacă poetul zicea: *Nihil humani a me alienum puto*, misiunea lui îl va face să zică: nimic din al educației nu e strein de mine. Tot ce poate influența elevul în direcția idealului urmărit de educație, cade în domeniul activității lui. Și educația fizică, alătura cu cea morală, estetică, religioasă cade în sarcina și datoria fiecărui profesor.

Practicanții, viitorii profesori, inspirați din convieșterile lor pedagogice și din exemplul profesorilor dela acest seminar, găsesc natural să se preocupe de tot ce privește întreaga educație fizică și sufletească a elevilor.

Și, fiindcă sunt asupra acestui punct, țin să aduc la cunoștință o dispoziție ce ni s'a părut binefăcătoare pentru întărirea fizică a elevilor. În pauza dela ora 10 dimineața, elevii iau o mică

gustare adusă de-acasă, cât de puțin : o bucatăică de pâine, fructe. etc. Puținul acesta de hrană e mult pentru trebuințele lor fiziologice. Chiar presupunând că toți au mâncat dimineața ceva înainte de a pleca de-acasă, totuși niște organisme tinere, cari au nevoie de hrană și ca să-și repare forțele, și ca să crească, cum pot fi ținute la muncă până la amiază, fără nici un supliment oricât de mic de nutriție?

Experiența a prins și a dat bune rezultate. Mă întrebam însă cum s'ar prezenta această dispoziție aplicată în mare, la o școală mai numeroasă? La noi, puținii școlari ai claselor de aplicație alcătuiesc aproape o familie. O gustare luată în familie nu înfățișează un spectacol surprinzător.

Experiența s'a făcut însă și în mare la o școală destul de populată, și lucrul s'a arătat nu numai posibil, dar plauzibil, anume la gimnaziul «Stefan cel Mare», unde e director d. EMIL BRIUL, unul din profesorii «veterani» ai Seminarului nostru pedagogic.

Înalt Prea Sfinte, Domnilor Miniștri.

Iată în rezumat programul activității noastre pedagogice ; iată ce suntem și ce gândim, ce voim să facem aici. Organizarea inteligențelor prin legătura cunoștințelor spontan câștigate ; organizarea sufletelor prin legătura vie dintre cunoștințe, sentimente și acțiune, într'o unitate armonică ; organizarea ființei omenești complete, ca tot fizic și sufletesc, și ca parte dintr'un tot mai mare — social, și dintr'un alt tot infinit și etern, totul cosmic din care și prin care suntem ceea ce suntem și a cărei substanță nepătrunsă de mintea noastră ne hotărăște și ne cuprinde soarta în taina vecinică a legilor ei neschimbătoare. Asta gândim și voim. A socializa omul, a-i întări viața prin muncă și pentru muncă, a trezi în suflet conștiința legăturii lui cu lumea, începând dela patrie — în iubirea de țară — și sfârșind cu universul — în iubirea de natură și de D-zeu, în religie, — iată «Crezul» nostru.

Și acum, după cum am arătat ce suntem și ce voim, e natural să spunem un cuvânt și despre ceea ce dorim. Și timpul pentru pesiderate este oportun. Știm că pe d-l Ministru al Instrucției

și Cultelor îl preocupă *organizarea învățământului normal* în genere și în deosebi a *Seminarelor pedagogice universitare*¹⁾.

Aceste instituții înalte de formare a educatorilor nu sunt încă organizate. Legea actuală n'a făcut decât să le înființeze. A lăsat chibzuielii și experienței directorilor sarcina, și tot timpul până azi, să le înghebeze rostul și funcțiunea, în vederea scopului și în limita condițiilor puse de lege.

Experiența de până azi a ajuns să fixeze unele norme, și să vază pe de altă parte necesitatea imperioasă de a prevedea chiar în lege anumite condiții și dispoziții, fără de cari ființa și funcțiunea *Seminarelor pedagogice* e lăsată la voia întâmplării și în o nesiguranță, ce poate da naștere la îndoieli și confuzii inadmisibile în viața normală a unei instituții de Stat.

Cât timp vor dura studiile și practica pregătitoare pentru profesorat în *Seminarele pedagogice universitare* ?

Cu ce condiții vor fi primiți în ele studenții ? După absolvirea studiilor științifice universitare ? Odată cu înscrierea la Universitate ? După câțiva ani de studii, înainte de absolvire ?

În ce va consta, în linii mari, pregătirea sufletească întreagă a viitorilor educatori ? Cum se va lega și complecta partea de pregătire teoretică cu cadrul studiilor universitare ? Ce drepturi mai deosebite va conferi absolvirea seminarelor, în vederea recrutării corpului didactic ?

Îată, în treacă, atâtea întrebări, a căror deslegare hotărâtă este evident necesară la construirea legală a instituției noastre și totuși nu-și găsesc răspuns în lege.

Altă serie de întrebări cu privire la corpul didactic al seminarelor pedagogice. Recrutarea forțelor pedagogice, chemate a a forma pe educatori, adică a fi *educatorii educatorilor*, este, crez, o chestie capitală pentru succesul învățământului întreg. Dela priceperea și pregătirea lor, delă entuziasmul și devotamentul

¹⁾ Proiectul pentru organizarea *Seminarelor pedagogice universitare*—coronament al învățământului normal—era să fie prezentat corpurilor legiuitoare în sesiunea 1906—1907 de d-l M. Vlădescu, ministru al instrucției în momentul când se ținea cuvântarea de față. Mesajul delă 15 Noembrie anunță reforma Universităților, proiectată de actualul ministru al instrucției, d-l C. Dissescu. Chestiunea rămâne tot de actualitate. *Seminarele pedagogice universitare* sunt prevăzute tocmai în legea învățământului superior, în legătură firească cu *universitățile*.

lor, dela spiritul și sânguința ce vor aduce în îndeplinirea sarcinei lor ideale, atârnă, în cea mai mare parte, succesul întreprinderii noastre cultural-pedagogice.

Totuși, până azi, statul nu precizează condițiile speciale pentru alegerea și numirea lor. Acestor funcționari, ce fac operă universitar pedagogică de înălțimea ierarhică măcar a agregatilor, statul nu le dă nici o situație mai deosebită decât a or-cărui profesor secundar, care se știe că nu e nici ea deloc strălucită. Dar ce zic *mai deosebită* ca a unui secundar? Nici măcar egală.

Li se cere operă de sacrificiu. Și o fac. Declar aceasta aci solemn. Munca profesorilor noștri seminariali este răsplătită mai mult din ecoul conștiinței lor mulțumite că-și aduc prinosul de jertfă pentru un ideal ce știu să-l priceapă și să-l prețuiască.

Dar statul e dator să-și îndeplinească la rândul lui chemarea.

Acestor slujbași superiori ai culturei, pe cari își întemeiază speranțele lui cele mai mărețe pentru viitorul poporului român, acestor slujbași pe cari ne întemeiăm cu toții credința noastră în menirea istorică a neamului, trebuie să li se dea puțința de a-și îndeplini menirea; trebuie să li se asigure funcțiunea socială, consacrând-o ca o *cariera*, tot așa de respectată pe cât e de înaltă și de frumoasă.

Nu trebuie statul să continue a privi și trata ca ceva neglijabil în formele lui oficiale, ceea ce conștiința publică și logica lucrurilor strigă la tot pasul și la orice moment că e de-o importanță covârșitoare prin rolul său hotărâtor în croirea destinelor țării.

În raționamentele noastre subtile să nu uităm axiomele. Dacă credem că, în formarea mentalității publice, școala își are partea ei mare și sigură de efect, să nu trecem nepăsători pe lângă motorul central, care dă impulsia și direcția, de fapt, a întregului mecanism școlar. Și e o fericire, că preocupările de reformă s'au îndreptat în fine și în singura parte, unde o îmbunătățire nu este un paliativ, ci însemnează atingerea unui rezort efectiv în lanțul cauzalităților.

Domnilor Miniștri și Înalt Prea Sfinte,

De aici va porni acea mișcare de idei și aspirații care va regenera spiritul public. De aci vor porni apostolii culturei, cari vor duce în toate orașele priceperea și simpatia pentru idealu-

rile țării și neamului. De aci vor porni artiștii educației, cu menirea lor măreață de a lumina cugetele, de a făuri voințele, de a oțeli caracterele.

Caracterele! Iată cuvântul ce sintetizează o doctrină întreagă pedagogică. Ce ecou de pioasă amintire și de venerație caldă deșteaptă în inima noastră! L'am auzit cu toții din gura Suvranului iubit, când, dela înălțimea tronului țării, spunea corpului didactic, cu ocazia sărbătorilor jubilară: nu talentele, ci *caracterele* alcătuiesc tăria și viitorul popoarelor. El, care, în toate împrejurările mari, a știut să găsească și să ne dea formula desăvârșită și cu siguranță *istorică* a voințelor profunde ale poporului; și a știut parcă să'ntrupeze în ființa sa însăși esența aspirațiilor instinctive ale neamului, ne-a revelat și de rândul acesta prin geniul Său, inspirat din geniul ascuns și neperitor al neamului nostru, formula lapidară a «crezului» de care trebuie să se inspire educatorii poporului.

Pătruns de recunoștință și de admirație, sufletul meu se îndreptează spre slăvitul Lui chip de înțelept și de erou, de gânditor și de cărmaci, și strigă: *Sa trăiască!*

Nici-odată acest stigăt al inimei n'a răsunat mai plin de înțeles emoționant și mai plin de conștiință vie ca în aceste momente memorabile, când starea sufletească a țării stă în cumpănă între entuziasmul fericit al sărbătorilor jubilară și între îngrijorarea apăsătoare ce inspiră dela un timp încoace starea sănătății marelui rege și om, de al cărui nume glorios s'a legat în istoria patriei, 40 de ani de înălțare și strălucire.

Sa trăiască!

